

Kulturpolitisk strategi med handlingsplaner

Ålands väg framåt 2024 - 2030

Innehållsförteckning

Inledning.....	
1. Konstens och kulturens egenvärde och frihet.....	4
Mål: Armlängdsprincipen förverkligas fullt ut.....	4
2. Utvecklad statistik för mätbara stödinsatser	5
Mål: Utvecklad statistik.....	5
3. Kreativa näringar – Åland och omvärlden	6
Mål: Tryggande, utökade och träffsäkrare stödinsatser.....	7
4. Tillgänglighet, mångfald, inkludering och jämlikhet.....	8
Mål: Välmående genom särskilda insatser för prioriterade grupper.....	9
5. Digital tillgänglighet och digitala verktyg (AI)	10
Mål: Ökad tillgänglighet genom digital teknik	10
6. Kompetensförsörjning och förbättrade verksamhetsförutsättningar.....	11
Mål: Förbättrade verksamhetsförutsättningar och förstärkning av befintliga resurser	12
7. Kulturarvet och hållbar utveckling	13
Mål: Hållbar utveckling av kulturarvet.....	14
8. Samarbetsarenor lokalt och utanför Åland	15
Mål: Gränsöverskridande samarbeten och ökad internationell kännedom	16
9. Finansieringsformer	17
Mål: Bättre försörjningsmöjligheter inom konst- och kulturfältet	17
Tillsammans är vi starka	18
<u>BILAGA 1</u>	
Institutet för hälsa och välfärd (THL); Barn och unga på Åland i jämförelse med Finland 2023.....	19-21

Inledning

Strategin

Den kulturpolitiska strategin är övergripande. Med avstamp i självstyrelsen sträcker den sig över sju år, två mandatperioder. Två landskapsregeringar ska fatta beslut om årliga handlingsplaner som stärker och utvecklar konst- och kulturfältet och möjliggör för de strategiska målen att uppfyllas.

Handlingsplanerna

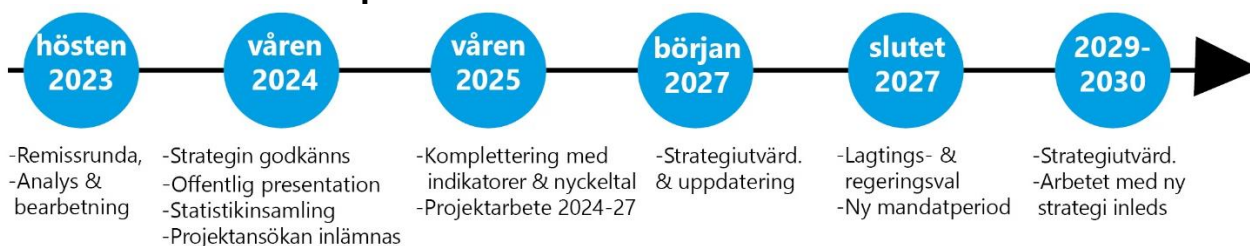
De årliga handlingsplanerna i strategin styr det konkreta arbetet och definierar vad landskapsregeringen ska genomföra under innevarande mandatperiod. Handlingsplanerna utgör en del av landskapsregeringens budgetarbete och anpassas till den verklighet och de förhållanden som råder. Handlingsplanerna följs kontinuerligt upp för att säkerställa att riktningen fortsättningsvis är den rätta.

Indikatorer, uppföljning och revidering

Under det första året, 2024, samlas den kompletterande fakta in som behövs för att få en fullödig och aktuell bild över konst- och kulturfältets utövare och konsumenter. Informationen analyseras och styrkor och svagheter som behöver förstärkas och kompenseras identifieras. Åtgärderna som följer läggs till handlingsplanen 2025 i form av indikatorer med nyckeltal för mätning.

Strategin utvärderas i halvtid år 2027 och revideras vid behov inför fortsättningen. Under 2029/2030 utvärderas strategin på nytt och arbetet med en ny strategi påbörjas.

Tids- och aktivitetsplan

Många har bidragit

Stort tack till alla organisationer och ålänningar - sakkunniga, utövare, konsumenter, infödda och inflyttade – som har bidragit med kloka synpunkter och idéer hur den åländska kulturpolitiken ska stärka och utveckla konsterna, kulturarvet, de kreativa näringarna och kompetensförsörjningen. Vi delar alla drömmen om ett framtida livskraftigt och rikt kultursamhälle där alla kan blomstra och vara sitt bästa jag. Många remissröster är samstämmiga om vad som är viktigt och hur vägen framåt bör se ut. Det finns också motsägelsefulla åsikter, som sig bör, men enigheten är tillräckligt stor för att underlätta när prioriteringar, avvägningar och avgränsningar behöver göras.

Barnens röster ska också synas i strategin. Med hjälp av en kommande undersökning riktad till grundskolebarnen inkluderas barnens synpunkter och önskemål i handlingsplanen under 2025.

Ett urval remissröster som representerar fleras åsikter presenteras löpande i strategin.

1. Konstens och kulturens egenvärde och frihet

Konstnärlig frihet är en väsentlig ingrediens för tillväxt och framgång i kulturella och kreativa sektorer och för att demokratiska samhällen ska kunna blomstra.

Den konstnärliga friheten, i alla dess uttrycksformer, är avgörande för möjligheterna att skapa konst och bedriva en konstnärlig verksamhet fullt ut. Om den konstnärliga friheten hotas kan konstnärerna inte uttrycka sig med hög kvalitet och utforska sin konstnärliga potential. Det leder till att den kulturella mångfalden begränsas. Att skydda och främja den konstnärliga friheten är en nödvändighet för att säkerställa att människor kan uttrycka sig fritt genom olika konstformer utan rädsla för censur eller konsekvenser och för att publiken ska få ta del av mångsidiga kulturella uttryck. Att kunna få sina övertygelser och åsikter utmanade av andra är essentiellt. Genom olika konstnärliga uttryck kan nya och utmanande idéer undersökas och människor får möjlighet att ta del av olika synsätt som speglar individer och samhällen.

Konst och kultur är uttryckssätt för vårt kulturarv och kan skapa kopplingar, förståelse och empati mellan människor. Kulturen kan sammanföra personer med olika bakgrund och från olika kulturer. Den är grundläggande för vår identitet, finns överallt och är ett naturligt sätt att kommunicera. Kultur är möten, upplevelser och tankar. Den ger kunskap och förståelse om livet, människor omkring oss och vår omvärld. Den bidrar till människors fysiska och mentala välmående och ökar attraktionskraften för boende, besökare och inflyttare. Den politiska ambitionen är att goda arbetsförhållanden, kreativitet, mångfald, samarbete och konstnärlig kvalitet ska prägla hela det åländska samhällets väg framåt.

Landskapsregeringens ansvar är att skapa förutsättningar utan att interagera och påverka det konstnärliga innehållet. Den konstnärliga friheten ska värnas genom den så kallade armlängdsprincipen.

Demokratins grund utgår från alla människors lika värde och yttrandefrihet. Ingen får särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, sexuell läggning eller funktionsnedsättning. Landskapsregeringen verkar aktivt för att skydda och främja rättigheter för alla minoriteter.

Handlingsplan

Mål: Armlängdsprincipen förverkligas fullt ut

Ålands kulturdelegation är en politiskt tillsatt myndighet under Ålands landskapsregering. Delegationen består av 5 - 7 ordinarie ledamöter som väljs för en 4-årig mandatperiod med uppgift att stöda och utveckla åländskt kulturliv genom att besluta om fördelning av stipendier och understöd till kulturarbetare och organisationer.

- ✓ **Tydliggöra kulturdelegationens och sakkunnignämndernas mandat.**
- ✓ **Förverkliga lagstiftning som säkrar stipendier och understöd inom det kulturella fältet.**
- ✓ **Säkra sakkunnig bedömning och kompetens vid behandling av stödansökning.**

2. Utvecklad statistik för mätbara stödinsatser

Det finns behov av mer djupgående statistik inom hela kulturfältet. Med bättre faktaunderlag kan träffsäkrare stöd fördelas till konst- och kulturfältet där behoven är som störst. Med kontinuerlig faktainsamling av viktiga uppgifter kan stödinsatsernas effekter mätas från år till år.

ÅSUB:s statistiksammanställning över *Kulturella och kreativa näringar* baserar sig på registeruppgifter vilket medför en eftersläpning av resultaten. Den senaste statistiken från 2021 indikerar en liten återhämtning efter pandemin bland heltidssysselsatta inom kreativa näringar. Sammanlagt 690 helidssysselsatta personer år 2021 är en ökning med 50 personer från år 2020. Deltidssysselsatta personer inom kreativa näringar, som utgör en betydande andel, upptas emellertid inte av statistiken. De kreativa näringarna stod år 2021 för 4% av näringslivets totala förädlingsvärde med information och kommunikation som den största näringsgrenen.

Rapporter i Finland, Sverige och övriga Europa visar att många yrkesverksamma lämnade de kulturella och kreativa sektorerna under covid-19-krisen för att hitta sysselsättning någon annanstans. Pandemin drabbade det konstnärliga och kulturella fältet särskilt hårt. Krisen förvärrade ytterligare omfattningen av de redan bräckliga socioekonomiska förhållandena inom de kulturella och kreativa sektorerna. Beslutsfattare och myndigheter behöver eftersträva goda arbetsvillkor, skälig lön och rättvis praxis för att inte som samhälle förlora det ovärderliga bidraget från konst och kultur. Den yngre generationen kan inte förväntas acceptera de nuvarande villkoren. Riskerna finns att de i stället söker arbete i sektorer där deras kunskaper värderas högre.

REMISSRÖSTER:

”Inkludera åtgärder för ökad öppenhet och delaktighet i beslutsprocessen samt mekanismer att samla in synpunkter.”

Handlingsplan

Mål: Utvecklad statistik

Utvecklad statistik, möten och kontinuerlig dialog med konst- och kulturutövare ska hjälpa oss att förstå behoven och stärka förutsättningarna för konst- och kulturarbetare inom alla inriktningar samt trygga återväxten. Insamlad statistik ligger till grund för stödåtgärder där indikatorer och nyckeltal tas fram för mätning av insatsernas effekter. Handlingsplanen kompletteras under år 2025 med åtgärder, indikatorer och nyckeltal.

Ålands landskapsregering, i samarbete med Nordens Institut på Åland, genomför under 2024 en undersökning riktad till yrkesverksamma inom konst- och kultursektorn på Åland. Resultatet utgör grund för en ansökan om ett externfinansierat ESF+-projekt 2024 - 2027 med syfte att stärka och utveckla arbetssituationen för konst- och kulturutövarna. I projektet ingår kulturbyrån, Professionella nätverket för konst- och kulturutövare, Ålands Slöjd & Konsthantverk, NIPÅ, Ålands Näringsliv, Visit Åland, Ålands Musikinstitut och attraktionsstrategen vid näringsavdelningen.

- ✓ **Tillsammans med ÅSUB planera en återkommande åländsk konst- och kulturbarometer med start 2027. Barometern undersöker åsikter och behov, mäter resultat av stödinsatser och möjliggör jämförelse mellan Åland och omvärlden.**
- ✓ **Tillsammans med ÅSUB omarbete den årliga statistiksammanställning *Kulturella och kreativa näringar* för att få snabbare uppföljning och mera preciserade uppgifter.**

3. Kreativa näringar - Åland och omvärlden

De kulturella och kreativa sektorerna i Finland består av ett stort antal frilansare och tillfälliga arbetstagare med projektbaserade uppdrag, osäker och ojämn inkomst, otrygga arbetsförhållanden och avsaknad av företagshälsovård, pensionsgrundande inkomster, sjukförsäkringar och liknande. KÄLLA: *Konst- och kulturbarometern, Finland 2022*.

Eftersom konstnärer och yrkesverksamma generellt inom de kulturella och kreativa sektorerna ofta är egenföretagare, frilansare, arbetar deltid, kombinerar två eller flera jobb eller inte har en fast anställning innebär det att de ofta är uteslutna eller endast delvis omfattas av det sociala trygghetssystemet. Många konstnärer och kulturarbetare har ett sekundärt arbete inom antingen ett konst- eller icke-konstrelaterat område, motiverat av konstnärligt intresse eller/och av ekonomisk nödvändighet för att få tillgång till en viss grad av social trygghet. En av de största utmaningarna för de här konst- och kulturarbetarna är att få mer tid att ägna sig åt sina konstnärliga strävanden för att uppnå högre sysselsättningsgrad, ersättning och sociala förmåner.

Statistiken över *Kulturella och kreativa näringar på Åland 2021* beaktar endast huvudsaklig sysselsättning. Om en person har en kreativ verksamhet som bisyssla men får sin huvudsakliga inkomst från ett annat arbete fångas inte den kreativa verksamheten upp av registerstatistiken. Detsamma gäller för företag där en del av verksamheten kan definieras som kreativ men den huvudsakliga verksamheten hänförs till en annan bransch i näringsgrensindelningen.

Tabellen nedan presenterar de kreativa näringarna på Åland efter näringsgren och kön 2021

Näringsgren	Totalt	Kvinnor	Män
TOTALT	690	316	374
Textilvarutillverkning	13	7	6
Grafisk produktion	18	2	16
Tillverkning av musikinstrument, spel, leksaker	34	13	21
Parti- och detaljhandel; papper, böcker, musikinstrument, fotoutrustn. m m	36	25	11
Förlagsverksamhet; film, video, TV-programverksamhet	71	34	37
Planering och sändning av program	34	17	17
IT-tjänster, informationstjänster	270	86	184
Arkitekttjänster	13	6	7
Reklam	13	8	5
Design, fotoateljé, översättning, program- och arrangörstjänster m m	24	15	9
Musik- och dansutbildning	16	7	9
Konstnärlig och kulturell verksamhet	24	13	11
Biblioteks- och museiverksamhet m m	85	69	16
Fritids- och nöjesverksamhet	39	14	25

KÄLLA: ÅSUB

Länk till den av ÅSUB sammanställda rapporten *Kulturella och kreativa näringar 2021* [här](#)

De kreativa näringarnas förädlingsvärde 2021 på Åland var 35,8 miljoner €, vilket motsvarar 4% av näringslivets totala förädlingsvärde. Den totala omsättningen i de kreativa branscherna var 84,1 miljon, vilket är en ökning med 11,5% jämfört med 2020. Av den totala omsättningsökningen för kreativa näringar stod *IT* och *informationstjänster* för 69%. Av den sysselsatta befolkningen som har en kreativ utbildning arbetar 14,8% inom en kreativ näring och av dessa återfinns 43,6% inom *informations-* och *kommunikationsverksamhet* och 29,1% inom *kultur, nöje* och *fritid*.

Globalt har spelindustrin vuxit fram som en av de viktigaste kulturella och kreativa sektorerna inom digital teknik, bildkonst, musikarrangemang och interaktivt berättande. Mer än 70% mellan 6 och 24-år av Europas befolkning uppger att de spelar och siffran ökar stadigt. Det här är ett viktigt utvecklingsområde för Åland som har en stark och växande digital sektor.

Respondent i Konst- och kulturbarometern, Finland 2023:

"Jag vet inte hur många som arbetar med något annat som skulle orka med att ständigt avvisas och avslås. Det är också psykisk tungt att för att kunna utföra sitt arbete måste man först vinna en tävling eller stipendielotto."

Med tanke på kulturens inneboende egenvärde och därtill starka sociala och ekonomiska påverkan behövs politiska åtgärder som stöder konstnärer, kulturarbetare och övriga verksamma inom de kreativa näringarna för att stärka statusen, arbets- och livssituationen och jämlikheten med övriga sektorer.

Handlingsplan

Mål: Tryggande, utökade och träffsäkrare stödinsatser

Möjligheterna att förnya, utveckla, förstärka och komplettera landskapets stödinsatser utreds. Genom utdelningen av stipendier och bidrag stöds olika verksamheter, investeringar och evenemang inom bildkonst, litteratur, musik, teater, dans, gränsöverskridande projekt, 1%-principen, filmproduktioner, med mera.

- ✓ **Säkra relevant lagstiftning för finansiering av stipendier och understöd.**
- ✓ **Se över och uppdatera kriterierna för stödbeviljande.**
- ✓ **Undersöka möjligheterna till samarbete och samfinansiering mellan landskapets avdelningar.**
- ✓ **Bredda möjligheterna till kulturfinansieringen, bland annat genom gränsöverskridande samarbeten och EU-finansierade projekt.**
- ✓ **Utveckla principen för konstnärlig gestaltning, på liknande sätt som 1%-principen för byggnation, att om möjligt omfatta vägmiljöer, rondeller och broar. Syftet är att höja attraktionskraften i samhället genom en kreativ och inspirerande miljö tillika som att tillgodose och förstärka trafiksäkerheten.**

4. Tillgänglighet, mångfald, inkludering och jämlikhet

Alla har rätt till kultur

Alla människor, oberoende av ålder, funktionsnedsättning, kön, sexuell läggning, etnicitet, religion, språk, bostadsort och socioekonomisk bakgrund ska ha tillgång till konst och kultur.

Kulturproduktioner ska göras tillgängliga för alla och beakta FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Tillgänglighet omfattar fysisk miljö, logistik, kommunikation och bemötande. Ökad kunskap om funktionshinder hos producenter och arrangörer är en av de viktigaste förutsättningarna för att bli mer inkluderande i kultursektorn. FN:s funktionsrättskonvention kan läsas [här](#).

Ålands rika föreningsliv bidrar till välmående, delaktighet och ett variationsrikt fritidsliv över hela Åland. Att sprida konsten och kulturen över hela Åland, glesbygden och skärgården, ökar attraktionskraften, stärker livskvaliteten och bobarheten.

Kommunerna har ett stort kulturpolitiskt ansvar

Kommunerna har en betydelsefull roll som arrangörer av "närkultur" och det är viktigt att de kan fortsätta upprätthålla en kontinuerlig kulturservice. De kommunala biblioteken bör fortsättningsvis fungera som mångsidiga kulturcentra med mångfacetterade kulturprogram vid sidan av utlåningsverksamheten. Biblioteken har stor betydelse som mötesplatser och demokratistärkande samlingspunkter för diskussion och debatt.

Barn och unga ska särskilt prioriteras

FN-konventionen slår fast att alla barns rätt till konst och kultur för att må bra ska säkerställas. Att delta i samhällets kulturliv är viktigt för barns känsla av tillhörighet och samspel med andra. Genom kulturen kan barn hitta olika sätt att uttrycka sig. Barn ärver och upplever det kulturella och konstnärliga liv som deras familj, lokalsamhället och samhället i stort lever i. Efter det formar barnen den egna identiteten och bidrar i sin tur till att stimulera och ge livskraft åt kulturliv och konstformer.

Enligt landskapets regeringsprogram ska välfärden för de svagaste och barnen i samhället skyddas. En strategisk insats är att främja ett jämlikt deltagande inom kultur och idrott genom att möjliggöra sådana fritidsaktiviteter i anslutning till skoldagen. Ett stärkt kunskapscenter för fördjupade kunskaper på grundnivå inom olika kulturområden riktat till barn och unga utreds. Landskapsregeringen avser följa utvecklingen och effekterna av musikinstitutets 3-åriga projekt ACROSS som syftar till att barn och unga i skärgården med hjälp av virtuell teknik får möjlighet att delta i musikinstitutets musik- och dansutbildning. ACROSS omfattar förbindelser med fyra öar i Stockholms skärgård.

Under senare år ser vi en alarmerande nedgång i barn och ungas konst- och kulturaktiviteter, både den ledarledda och på egen hand. Pojkar deltar i ännu mindre grad än flickor. På motsvarande sätt har även barn och ungas läskunskap gått ner. Källa; *THL resultatet från Hälsa i skolan 2023*. BILAGA 1.

Genom att främja ett ökat intresse och lust för läsning, också i högre åldrar, skapas bättre möjligheter att delta i det demokratiska samtalet. Att läsa kan ge glädje och tröst samt stärka empatin och förståelsen för vår omvärld. Förmågan att läsa är en förutsättning för att klara skolans ämnen och för att vara en aktiv medborgare i samhället. Närmare information ges i den kommande bibliotekspolitiska strategin.

REMISSRÖSTER:

”Säkra tillgången till kultur för barn och unga. Särskilda satsningar på unga gynnar kreativitet och välmående, skapar medvetna kulturkonsumenter och intresset för konst- och kulturyrket ökar.”

”Fråga barnen vad de vill! Barnen har rätt att säga sin åsikt i frågor som rör dem.”

”Särskild hänsyn bör tas till barn i ekonomisk utsatthet och andra grupper som riskerar att inte kunna tillgodogöra sig kultur.”

”Beakta tredje sektorns stora och värdefulla ideella arbete, glöm inte amatörmusiken, folkmusiken och hembygdsrörelsen.”

”Tillgången till kultur för äldre bör särskilt lyftas som prioriterat område.”

Kulturellt och socialt samarbete inom äldreomsorgen

Befolkningen blir allt äldre. Var tredje skärgårdsbo och var fjärde stadsbo har fyllt 65 år och tillhör den åldersgrupp som växer mest. Kultur är hälsofrämjande och medför nytta långt utöver det kvantifierbara och mätbara. Genom kulturellt och socialt samarbete kan äldreprojekt skapas för kulturell välfärd i äldreboenden och liknande institutioner.

Handlingsplan

Mål: Välmående genom särskilda insatser för prioriterade målgrupper

- ✓ **Specialstöd under år 2023 och 2024 för ungas fritids- och kulturaktiviteter i anslutning till skolan stimulerar till aktivare barn och unga över hela Åland.**
Med erfarenheterna från de här specialstöden som grund utreds hur landskapets öronmärkta fritidsmedel för barn och unga framåt kan fördelas på ett jämlikt sätt. Målgruppen är alla grundskolebarn över hela Åland under kommande fyra år. Visionen är en tvärspektoriell konstnärlig och idrottslig verksamhet som förmår nå ut och väcka intresse hos alla barn och unga över hela Åland. För att lyckas behöver metoder utarbetas som inkluderar såväl pedagogisk som uppsökande verksamhet.
- ✓ **Genomföra en undersökning under år 2024 bland barn och unga i grundskolan för att utreda deltagande i samt utbud och behov av fritidsaktiviteter. Syftet är att bättre kunna fördela resurser jämlikt.**
- ✓ **Stödja tillgången till litteratur och läsfrämjande insatser för barn och unga genom åtgärder närmare beskrivna i kommande *Bibliotekspolitisk strategi för Åland*.**
- ✓ **Behandla de kommunala bibliotekens viktiga roll som kulturbärare i samband med uppdateringen av bibliotekslagen och arbetet med kommande *Bibliotekspolitisk strategi för Åland*.**
- ✓ **Utreda möjligheten att utveckla samarbetsprojektet Kulturkraft till att även omfatta äldreboenden och institutioner.**

5. Digital tillgänglighet och digitala verktyg (AI)

Den digitala miljön och framväxten av online-plattformar erbjuder gränslösa möjligheter för konstnärers verk att skapas, distribueras och konsumeras, samt ökar möjligheterna till försörjning med kreativt innehåll. Det kräver emellertid både teknik och kunnande. För den som saknar teknik och kunnande blir digitaliseringen exkluderande. Fysiska alternativ behöver alltid beaktas och tillhandahållas för personer som av olika orsaker inte har tillgång till eller inte kan tillgodogöra sig digital teknik. Det är också viktigt att i första hand få möta konst- och kulturutövare fysiskt då det är möjligt.

Det digitala informationsflödet ökar behovet av medie- och informationskunnighet (MIK) för att kunna urskilja tillförlitlig information. Landskapsregeringen beskriver närmare åtgärder i den kommande bibliotekspolitiska strategin för Åland.

Vi behöver vara medvetna om och reflektera över teknikens inverkan på skapandeprocesser så att frågor kopplade till upphovsrättsskydd kan säkras.

Med utökat samarbete inom och utanför kultursektorn kan tillväxt skapas inom ramen för befintliga resurser både vad gäller kompetens, kvalitet och fysiska miljöer. Konst- och kulturlivet lider av en spretighet och osynlighet som gör att utövarna själva inte vet hur branschen i övrigt ser ut och konsumenterna och köpare inte vet vart de ska vända sig. Att samla och presentera konst- och kulturutbudet i ett gemensamt forum, en digital plattform, kan göra produkter och tjänster överskådliga och tillgängliga samt stimulera till samarbeten.

REMISSRÖSTER:

”Utveckla ett gemensamt forum.”

”Använd digital teknik för att nå ungdomarna i skärgården.”

Handlingsplan

Mål: Ökad tillgänglighet genom digital teknik

- ✓ **Tillgodose utbildning/fortbildning om de tekniska möjligheter som skapats genom framsteg inom datorteknik och telekommunikation (text, ljud, bild, data, sociala media) för innovation, kvalitetshöjning, marknadsföring och stimulerad lönsamhet.**
- ✓ **Bidra till etablering av en samlande plattform för hela fältet av konst- och kulturutövare på Åland för ökad synlighet och tillgänglighet för konsumenterna och arrangörer samt för samarbeten och nätverkande mellan utövarna.**

6. Kompetensförsörjning och förbättrade verksamhetsförutsättningar

Bättre arbetsvillkor för konstnärer och yrkesverksamma inom de kulturella och kreativa sektorerna tryggar ett rikt och mångsidigt utbud. Konst och kultur är integrerade delar av samhället och förbättrar livskvaliteten på många olika sätt och har även en ekonomisk påverkan genom till exempel ökad attraktions- och konkurrenskraft.

Genom att utveckla sitt konstnärskap och färdigheter kopplade till utövandet ökar förutsättningarna att kunna försörja sig på sitt konstupövande. Forskning visar att yrkesverksamma i de kulturella och kreativa sektorerna i allt högre grad inte bara behöver behärska det egna hantverket eller konsten utan ständigt behöver anpassa sig och lära sig nya färdigheter kopplade till samarbete, digitalisering, och administration. Yrkesverksamma i de kulturella och kreativa sektorerna som är motiverade och vill lära sig nya färdigheter och fördjupad kompetens, saknar ofta en överblick över vad som finns tillgängligt och har svårt att hitta rätt kompetensutvecklingsprogram. Ålands insulära läge kan dessutom vara en begränsande faktor. Ett inledande steg är att samla information om behoven av kompetensförsörjning bland kulturutövare för att därefter erbjuda fort- och utbildning i samarbete med lokala utbildningsinstanser.

Landskapsregeringen avser närmare utreda hur förmedlare av konst och kultur också kan beredas möjlighet till stöd inom ramen för stöd till kreativa näringar. Förmedlare kan vara gallerier, förläggare, bokhandlare och liknande.

Som en del av att stärka arbetsvillkoren för konst- och kulturutövare hör även att i större utsträckning nyttja befintliga resurser såsom till exempel befintliga konstscener och lokaler men också samverka mellan organisationer och sammanslutningar. Det finns outnyttjad potential inom många områden. Genom att vårda, förstärka, utveckla och höja kvalitetsnivån inom befintliga resurser framom att bygga nytt och starta nya verksamheter kan vi höja kvaliteten och minska risken för splittring.

Genom dialog, samtal och möten med konst- och kulturutövarna vill landskapsregeringen bidra till ett aktivt och levande kulturliv där kreativiteten flödar. Landskapsregeringen konstaterar i regeringsprogrammet att kulturhuset Alandica kultur och kongress har möjlighet att bli ett levande konst- och kulturhus. Inför att nuvarande avtal om hyra och drift löper ut avser landskapsregeringen att utreda alternativa former för driften.

REMISSRÖSTER:

”Samordning önskas av resurserna till kulturen gällande lokaler, ledning och administration för att säkra en långsiktig och kvalitativ utveckling.”

”Landskapsregeringen bör utreda bättre verksamhetsförutsättningar i Alandica, en kulturproducent för ett levande kulturhus.”

Mål: Förbättrade verksamhetsförutsättningar och förstärkning av befintliga resurser

- ✓ I samarbete med kulturfältet utreda alternativa former för driften av Alandica kultur och kongress inför att nuvarande avtal om hyra och drift löper ut.
- ✓ Tillgodose riktad fortbildning gällande praktisk kunskap inom konstutövandet och även inom områden som bidrar till ökad lönsamhet, så som administration, digital teknik och ekonomi.
- ✓ Tillgodose pedagogisk utbildning för de som har kunskapen att lära ut, i samarbete med våra lokala utbildningsinstanser.
- ✓ Se över och uppdatera kriterierna för stödberättigande.

7. Kulturarvet och hållbar utveckling

Kulturarvets betydelse är mångfacetterat och omfattar både kulturella, sociala och ekonomiska dimensioner. Det är en viktig del av ett samhälles identitet och kan skapa en känsla av samhörighet och gemenskap genom att förankra människor i sin historia, traditioner och faktorer som stärker befolkningens resiliens (motståndskraft). Det utgör en viktig resurs för samhällsutvecklingen och således en bärande grund för hela den kulturpolitiska strategin som syftar till att främja samhällets välbefinnande, kreativitet och hållbarhet. Kulturarvet är levande och vår identitet är inte statisk. På Åland samsas många nationaliteter och bidrar till ett mångkulturellt samhälle. Mångfald är en värdefull resurs.

Vår miljö och historia utgör en attraktiv resurs för turism och inflyttning och kan bidra till ekonomisk tillväxt genom att locka besökare, inflyttare och investeringar till områden med ett rikt kulturarv.

Genom att bevara och vårda historiska platser, byggnader, artefakter och kulturlandskap förmedlas kulturarvet till framtida generationer. Utbildningsprogram och temainsatser kan öka medvetenheten om kulturarvets betydelse och uppmuntra människor att engagera sig i dess bevarande och förvaltning.

Förändringarna i klimatet, den globala uppvärmningen och dess effekter, krig och konflikter påverkar också Åland. Vi måste stå redo att agera på olikartade och utmanande situationer, sådana som kan uppstå snabbt eller vara långsamt verkande. Det kan hota kulturarvets bevarande. Därför är det viktigt att anpassa förvaltningsstrategier för att hantera sådana utmaningar. Inom den nordiska gemenskapen har beredskapsfrågorna aktualiserats för att hitta gemensamma lösningar, exempelvis hur man kan stödja museerna i arbetet med riskanalyser och katastrofplaner, digitalisering av arkiven, med mera.

Digitalisering av kulturarvet möjliggör bredare tillgänglighet och delaktighet genom onlinearkiv, virtuella turer och digitala samlingar. Genom digitalisering av arkiv och föremålssamlingar skyddas och säkras dessa för framtiden.

Byggnadsarv och arkitekturpolicy

Det vi bygger idag ska vi leva med i framtiden. Gestaltade livsmiljöer tar sin utgångspunkt i arkitektur, form, design, konst och kulturarv och har avgörande betydelse i samhällsbygget för att skapa hållbara livsmiljöer/samhällen.

En cirkulär ekonomi handlar i slutändan om att värdesätta det som redan har byggts. Traditionella metoder och material inom byggnadsteknik främjar både ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Byggnadsvården sätter fokus på det byggda kulturarvet som resurs för en nödvändig klimatomställning. Kulturmiljöns betydelse för minskad miljöpåverkan, cirkulär ekonomi och goda livsmiljöer lyfts fram. Det är viktigt att öka livslängden och reparerbarheten. Här är det viktigt att stimulera både den traditionella hantverkskunskapen och omställning genom av byggnadsvårdsbidrag till bevarandet eller återställandet av kulturhistoriska värden. Åland kan bli föregångare inom området eftersom vi ser ett växande intresse både bland hantverkare och husägare.

Kultur som drivkraft för hållbar utveckling

Kulturpolitisk strategi för Åland stöder visionen om Norden som världens mest hållbara och integrerade region 2030 samt Utvecklings- och hållbarhetsagendans vision för Åland om ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt samhälle där alla kan blomstra.

Mål: Hållbar utveckling av kulturarvet

- ✓ Se över den samlade kulturarvslagstiftningen. Digitala GIS-baserade data (geografiskt informationssystem) utvecklas för att underlätta landskapsregeringens infrastrukturprojekt samt kommunernas planläggning.
- ✓ Ta fram en museilag för att tydliggöra ett museums uppdrag där Ålands museum kan få en central ställning för kvalitetssäkringen av museiverksamheten. En museilag kan även utgöra en grund för samverkan mellan muséer.
- ✓ Utveckla hållbarhetsarbetet med förstärkt resiliens (motståndskraft).
- ✓ I samarbete med Fastighetsverket lyfta, bland annat genom utökad skyltning, kulturhistoriska miljöer och platser (fyrar, lotsplatser, fiskelägen, 40-projektet med mera), naturens värde och åkerbruk med gamla sedvänjor och hantverksmässiga arbetsmetoder i intressanta kulturlandskap.

8. Samarbetsarenor lokalt och utanför Åland

Lokala samarbeten

Landskapsregeringen vill utveckla samarbetet över förvaltningsområdena och därigenom lyfta konst- och kultursektorns potential och resurs inom olika politikområden. Tvärsektoriellt samarbete är ofta en grund för framgång, så kallad *cross innovation*. Samarbete kan även bredda finansieringsgraden. Redskap och metoder från en sektor i samhället kan förnya och utveckla en annan sektor.

Hälsa- och sjukvården, omställningen till gröna ekonomier, stärkande av lokalsamhällen och platsutveckling är exempel på olika sektorer där konst- och kulturutövare kan bidra. Det belyser värdet av kultur i en bredare mening med innovationsspridning till andra sektorer.

REMISSRÖSTER:

“För ekonomiska förutsättningar och levnadsvillkor, gynna gränsöverskridande projekt och satsa på fördjupning och specialisering bland kulturutövare.”

Nordensamarbetet

Konst och kultur är grundläggande i den gemenskap som binder samman de nordiska länderna. Det nordiska kulturpolitiska samarbetsprogrammet fokuserar på kulturen som en bärande kraft för hållbar utveckling av våra samhällen och en gemensam strävan efter ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Programmet stöder visionen om Norden som världens mest hållbara och integrerade region 2030. Länk till det nordiska programmet finns [här](#).

Åland är en del av EU:s kulturpolitik

EU:s kulturpolitik ska komplettera, inte ersätta, medlemsstaternas egen politik på området. Grundläggande för EU:s kulturstrategi är att bidra till kulturens utveckling med respekt för den nationella och regionala mångfalden. Hur myndigheter och regioner kan arbeta för att stärka konstnärers villkor presenteras i rapporten *Yrkesstatus och arbetsvillkor för konstnärer och kulturellt och kreativt yrkesverksamma*, länk till rapporten [här](#).

UNESCO - omistliga kulturavtryck i mänsklighetens historia

År 2021 blev Åland den 12:e associerade medlemmen i UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) och involverad i ett samarbete med medlemsländerna inom utbildning, vetenskap och kultur. Unesco har placerat Rederiaktiebolaget Gustaf Eriksons arkiv på sin lista över världsminnen. På Unescos lista över immateriellt kulturarv finns också den nordiska klinkbåtstraditionen som upprätthålls bland annat på Åland.

Medlemskapet i Unesco är viktigt för Åland med alla de möjligheter till synlighet som det innebär på den internationella arenan. Med sina 6 000 öar har Åland en enastående karaktär, med en biosfär som är unik. Det omgivande havet har starkt präglat det samhälle som vi ser idag, och har satt djupa spår i kulturarv och traditioner. Åland har länge haft internationella kulturkontakter inte minst genom sjöfarten som gett omistliga avtryck på mänskligheten. Allt detta skapar grund för det fortsatta arbetet med att ytterligare komplettera Unescos lista över åländska immateriella kulturarv.

Handlingsplan

Mål: Gränsöverskridande samarbeten och ökad internationell kännedom

- ✓ **Med rådande osäkerhet i världen lyfts och diskuteras frågor på den internationella arenan kring beredskap framför allt beträffande kulturarvet och dess utsatthet och betydelse för samhället i samband med konflikter och krig.**
- ✓ **Strävan med att ytterligare utöka det åländska immateriella kulturarvet på Unescos världsarvslista fortsätter.**

9. Finansieringsformer

Hållbar tillväxt, attraktionskraft och innovation är tre ledord i regeringens näringslivspolitik. Åland ska vara ett öppet och attraktivt samhälle som lockar till sig boende, besökare, företag och kapital. Kreativa näringar är en viktig del av samhällets ekonomiska motor, som skapar jobb, genererar skatter och stärker vår konkurrenskraft. Landskapsregeringen arbetar aktivt för ett motiverande företagsklimat genom att skapa långsiktiga förutsättningar och minska byråkratin, i nära dialog med näringslivet.

Johannes Kananen, docent och forskare vid Åbo Universitet:

”Vi är vana vid att tänka att ekonomi handlar om pengar, men den viktigaste resursen i ekonomin är människans talanger, förmågor, idéer och kunskap – och var föds dessa om inte inom kulturlivet, universiteten, skolorna, vetenskapen, konsten. Det är kulturlivets förtjänst att ekonomin kan utveckla sig.”

Landskapsregeringens stöd för småskalig näringsverksamhet inom kulturella och kreativa näringar ses över för att anpassas till enskilda företagares större möjligheter till utveckling och export. Förutsättningarna för internationell växelverkan för företagande och entreprenörskap prioriteras och möjligheterna till anslag från andra sektorer och även alternativa stödformer och källor utreds.

Konstnärers ekonomiska situation

Konstnär i Finland är ett forskningsprojekt om de professionella konstnärernas situation och samhällsliga status som drivs av Cupore, centrum för kulturpolitisk forskning. Syftet är att stöda konst- och kulturpolitiken och främja verksamhetsförutsättningarna. Statistik för Åland framgår emellertid inte av projektet eftersom fakta samlas in från branschorganisationers registerdata där endast ett litet fåtal åländska utövare är representerade. Det är angeläget att den åländska statistiken och kunskapen om sektorn utvecklas och jämförbara fakta om Åland kommer att samlas in i kommande lokala undersökningar. Med insamlad statistik som grund kan landskapsregeringen bättre fördela stipendier och understöd som ett sätt att främja verksamhetsförutsättningarna bland enskilda kulturutövare.

Konstnär i Finland omfattar bland annat fakta om konstnärskårens inkomster. År 2019 var den disponibla medianinkomsten för konstnärer 26 126 euro medan medelvärdet var 29 255 euro. Den disponibla medianinkomsten var högst inom litteraturområdet och lägst inom bildkonstområdet. Manliga konstnärer hade en högre disponibel medianinkomst än kvinnliga konstnärer inom alla konstområden utom musik. KÄLLA: Cupore 2020.

Handlingsplan

Mål: Bättre försörjningsmöjligheter inom konst- och kulturfältet

- ✓ **Revidera PAF-lagstiftningen och möjliggöra fleråriga anslag till tredje sektorn. PAF:s resultat- och verksamhetsutveckling samt övergången till ett licenssystem i Finland avgör graden av framtida PAF-finansiering av tredje sektorn.**
- ✓ **Utreda alternativa lokala och externa finansieringskanaler.**
- ✓ **Utreda möjligheten att lagstadga om stipendier och understöd som en del i en övergripande kulturlagstiftning.**
- ✓ **Initiera till större samverkan och samordnade resurser mellan föreningar och aktiviteter så som delade projektledartjänster och lokaler. Samarbete sparar ofta in resurser och stärker resultaten med attraktivare helheter.**

Tillsammans är vi starka

Som en central värdegrund i arbetet med denna strategi och de årliga handlingsplanerna inkluderas följande fokusområden:

- Målen i Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda 2030
- Landskapet Ålands folkhälsostategi 2030
- FN:s barnkonvention
- FN:s funktionsrättskonvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- Ålands landskapsregerings åtgärdsprogram för ett tillgängligt Åland 2030
- Färdplan för hållbar turism 2030

Allas vår gemensamma kulturpolitiska strategi

Strategin har ambitionen att visa vägen för hela Åland; landskapet och kommunerna, beslutsfattare, myndigheter, organisationer, enskilda aktörer, producenter och brukare.

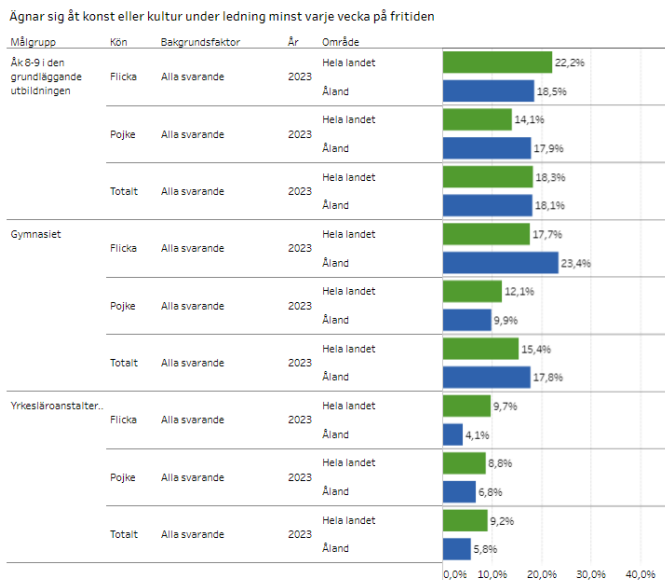
Det är viktigt att vi alla verkar i samma riktning och bidrar till resultatuppfyllelsen. Nya samarbeten och samordning av resurserna leder oss framåt – tillsammans blir vi starka! Det finns en enorm kraft i den professionella kåren, hobbyentusiasterna och det stora antalet kulturföreningar och inte minst de många ideella eldsjälarna som brinner för sin sak.

BILAGA 1,

Institutet för hälsa och välfärd (THL) statistik gällande barn och unga på Åland i jämförelse med Finland 2023

Ägnar sig åt konst eller kultur under ledning minst varje vecka på fritiden, åk 8-9, åk 1-2 i gymnasiet, yrkesgymnasiet (under ledda lektioner, t.ex i en konstskola eller i en klubb på skolan):

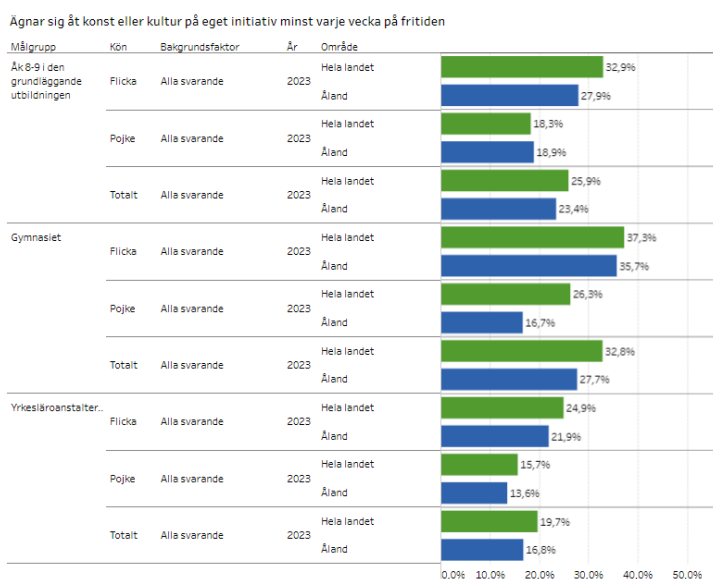
- Särskilt i Lyceum är det stor skillnad mellan pojkar och flickor (10% jmf med 23%)
- Skillnaden mellan ungdomar i lyceum och i yrkesgymnasiet är också stor (18% vs 6%)
- Det som är intressant när det gäller resultatet från hela landet är att ungdomar med utländsk bakgrund (född i Finland och född utomlands) har större siffror än ungdomar med finländsk bakgrund. Tyvärr finns resultaten som är delade enligt olika bakgrundsfaktorer inte tillgängliga på Åland, det vore intressant att få mer information om hur skillnaderna ser ut mellan grupperna med olika bakgrund på Åland.

Att syssla med konst och kultur avses till exempel att man tecknar, skriver, kodar eller går på teater, festival, cirkus eller museum. Det kan också innebära att man lyssnar på musik, läser böcker, fotograferar, gör videor eller ser på film.

Ägnar sig åt konst eller kultur på eget initiativ minst varje vecka på fritiden (åk 8-9, åk 1-2 i gymnasiet, yrkesgymnasiet)

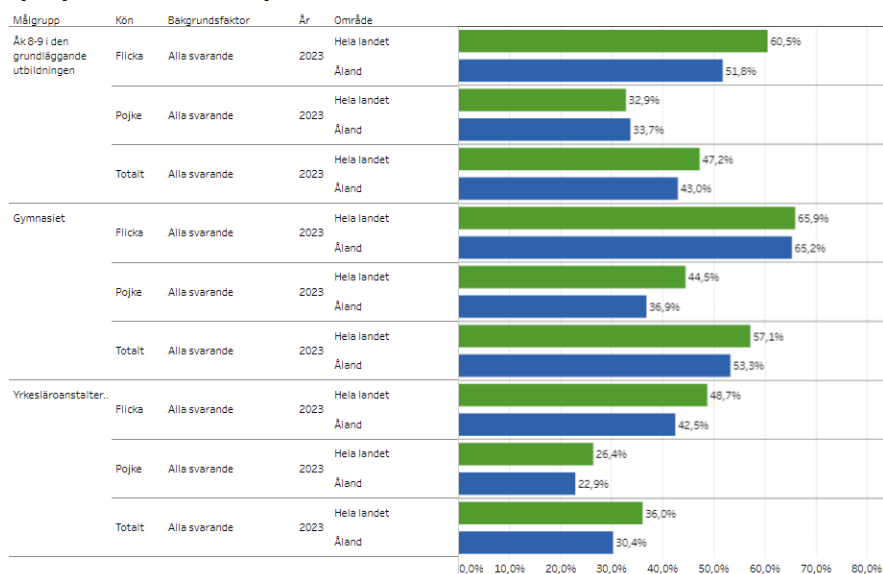
- Färre pojkar än flickor ägnar sig åt konst eller kultur på eget initiativ i alla åldersgrupper.

Ägnar sig åt konst eller kultur minst en dag i veckan (åk 8-9, åk 1-2 i gymnasiet, yrkesgymnasiet):

- Färre pojkar än flickor ägnar sig åt konst eller kultur i alla åldersgrupper.

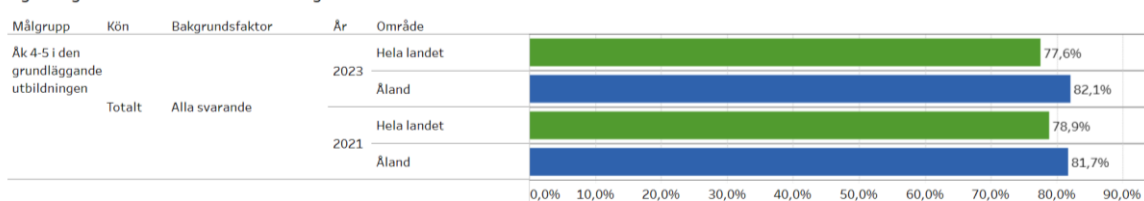
Ägnar sig åt konst eller kultur minst en dag i veckan

Ägnar sig åt konst och kultur minst en dag i veckan (åk 4-5):

- 82% av elever i åk 4-5 på Åland ägnar sig åt konst och kultur minst en dag i veckan, mycket större andel än i alla andra åldersgrupper.
- Även i den här åldersgruppen ägnar färre pojkar än flickor sig åt konst eller kultur

Ägnar sig åt konst och kultur minst en dag i veckan

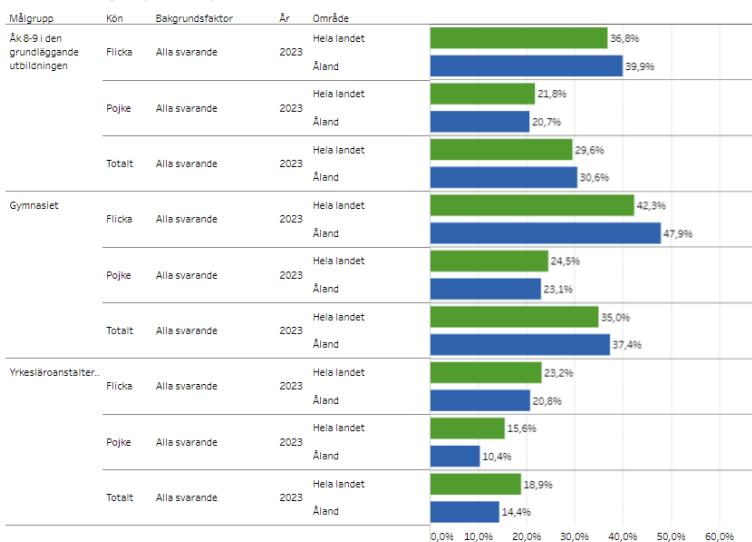

Läskunnighet:

Läser böcker för eget nöje minst varje månad (åk 8-9, åk 1-2 i gymnasiet, yrkesgymnasiet):

- Flickor läser betydligt mer i alla åldersgrupper än pojkar

Läser böcker för eget nöje minst varje månad

Har svårigheter med läsuppgifter (åk 8-9, åk 1-2 i gymnasiet, yrkesgymnasiet):

I alla åldersgrupper berättar flickor om svårigheter med läsuppgifter i högre grad än pojkar

Har svårigheter med läsuppgifter

